

До катедра Наказателноправни науки
към ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“,
До научното жури, назначено от Ректора
на СУ „Св. Климент Охридски“.

С Т А Н О В И Щ Е

От **проф. д-р Румен Владимиров**, преподавател по наказателно и международно наказателно право в Нов Български Университет,

За дисертационния труд на тема **„Наказателноправна защита на политическите права на гражданите“**,

Автор **Николета Кирилова Кузманова**, докторант на самостоятелна подготовка към катедра Наказателноправни науки към ЮФ на СУ, за придобиване на образователната и научна степен **„ДОКТОР“** по професионалното направление **Право 3.6**, научна специалност **„Наказателно право“**.

1. Кратки биографични данни.

Докторантът **Николета Кузманова** е родена в гр. София. Завършила е средно образование в 142 ЕСПУ „Веселен Ханчев“ през 1989г., а през 1998г. висше образование в ЮФ на СУ. От края на 1999г. до средата на 2012г. е работила като преподавател по наказателно право в АМВР. От средата на 2012г. и до момента е назначена за редовен асистент в катедра Наказателноправни науки на ЮФ при СУ. Наред с това редица години е работила и като експерт или преподавател в НС, МВР, МП, ДАНС и други. Участвала е в многобройни научни конференции, работни групи, комисии

и други специализирани дейности с насоченост към усъвършенстване на наказателното законодателство. Има общо 7 публикации.

2. Общо описание на дисертационния труд.

Преди всичко трябва да се отбележи, че докторантът е представил всички необходими документи и материали /дисертация, автореферат, справки и декларации и др./ за законосъобразното провеждане на защитата. От приложения списък е видно, че по темата на дисертацията са публикувани 5 статии в авторитетни специализирани издания.

Самият дисертационен труд има обем от 237 страници, в това число съдържание и списък на използваната литература. Последната обхваща малко над 50 заглавия на български език. Бележките под линия са 310 на брой. Структурата на труда се състои от увод, две глави и заключение. Всяка глава се подразделя на параграфи, а изложението във всеки параграф е диференцирано в точки и подточки.

В увода накратко се обосновава нуждата от наказателноправна защита на политическите права на гражданите, като част от правата на човека. Това добива особено значение след 1989г. и започналите и осъществяващи се промени в общественото развитие и законодателството на РБ.

Глава първа, макар и кратка е базова, въпреки че има ограничителното заглавие: **„Понятие за политическите права на гражданите в наказателното право“**. Тя включва четири параграфа, чиито заглавия са съответно: съотношение /връзка/ на наказателното право с другите правни отрасли; понятие за политическите права на гражданите с оглед наказателноправната им защита; видове политически права на гражданите с оглед наказателноправната им защита; историческо развитие на наказателноправната защита на политическите права на гражданите.

Глава втора, която заема 70% от обема на дисертацията има заглавие: **„Наказателноправна защита на отделните политически права на гражданите“**. В нея са включени пет параграфа, които са съответно назовани: обща характеристика; наказателноправна защита на участието на гражданите в референдум и на изборителното право; наказателноправна защита на правото на събрания, митинги и манифестации; наказателноправна защита на други политически права на гражданите.

Отделно в самостоятелна част от изложението са направени **изводи и са изведени предложенията** за усъвършенстване на Раздел III от глава Трета от Особената част на действащия НК.

Накрая, **в заключението** докторантът отбелязва, че темата е отворена и обръща внимание на някои отрицателни тенденции като например, че законодателят прекалено разчита на този вид защита, вместо на административнонаказателната и поради това уредбата частично и ограничено се прилага.

3. Приноси и приносни моменти в дисертационния труд.

В дисертационния труд могат да се открият различни по характер и значимост приноси и приносни моменти. Най-съществените от тях добросъвестно са представени в съдържащата се в автореферата справка.

Във връзка с това може да се подкрепи интердисциплинарния подход за изясняване на понятието за политическите права, видовете и тяхното съдържание.

Трябва да се отбележи също и направеното съотношение между изборителното право и прякото участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление.

Принос са и разсъжденията относно начините на защита на политическите права и тенденцията за игнориране или подценяване на извъннаказателноправните видове защита.

Приносни моменти се установяват във връзка с анализа на съставите на съответните престъпления.

Внимание заслужават направените предложения де леге фереда на действащата уредба относно престъпленията против политическите права на гражданите, част от които безусловно могат да се подкрепят.

Към приносите искам специално да отбележа широката информация на базата на анализа на законодателството и специализираните публикации, относно реда и условията за упражняване на съответното политическо право. Също определен принос представлява критиката /с.80 и сл./ на тенденцията за увеличаване на наказателната репресия, както и другите

несъвършенства, свързани със санкционирането на разглежданите престъпления. Основателно е и предложението /с. 178/ новоприетият чл.168а, ал. 1 НК, да отпадне. Аз бих допълнил същото и за ал. 2, т.е. този член би трябвало изцяло да се отмени като прибързано и необосновано приет.

4. Критични бележки и препоръки към докторанта.

След внимателен прочит на дисертационния труд могат да се установят немалко и различни по характер недостатъци. Те са както общи, така и конкретни, теоретични и редакционни, съществени и несъществени. Тяхната цялостна преценка води до извода, че съществуват резерви за усъвършенстване на изложението. Ето защо във връзка с издаването на труда като монография, бих препоръчал да се направи сериозна и задълбочена редакция. За прегледност ще посоча някои бележки при съобразяване с последователността на изложението.

- За съжаление докторантът не е използвал достатъчен брой теоретични източници, където някои негови научни тези, положения или информация са изложени достатъчно пълно и ясно. Например в монографиите на Ц. Ценков „Обект на престъплението“ и на Е. Йочев „Наказателния закон на Княжество България – историко-правно изследване“, 2009г., която е 294с.
- В глава първа прекаленото раздробяване на изложението на малки части със самостоятелни заглавия не спомага за тяхното свързване в едно цяло. А анализът на същността на политическите права е направен схематично и може би по-добре би било това да се направи през призмата на § 4. От друга страна по време на четенето и след прочитането на труда, все по отчетливо се натрапва въпросът: дали и доколко е нужна и полезна тази относително малка глава за настоящата дисертация? Отделен е въпросът, че названието на тази глава първа не кореспондира с названието и съдържанието на нейния § 1. В него пък излишно се интерпретират общоизвестни неща.

На с. 51 авторът поставя въпросите за разликата между събрание на открито и митинг, както и митинг и манифестация и ги подминава без да му даде дори някакви бланкетни отговори.

- В глава втора не винаги се постига балансът /мярката/ между наказателноправната материя и тази от конституционноправен и административноправен характер. На много места изложението напуска полето на наказателното право и се занимава с технологията на изборите и тяхното законосъобразно провеждане /напр. с.156 - 160/, както и с коментар на изборното законодателство. В тази глава, в стремежа да се каже нещо ново или различно, без убедителни аргументи често се застъпват становища или тези, които са в разрез с общоприетите, изразени от водещи специалисти по материята.
- Не винаги се проявява прецизност при анализа на съставите на разглежданите престъпления и тяхното съотношение със съставите на други престъпления. Във връзка с това не е убедителен аргумента за личния характер на поведението на пострадалия, който единствен може да извърши деянието /гласуването/ по правомерен начин /с. 113/. Също, че чл.167, ал.1 НК е поглъщащ състав спрямо чл. 142а НК /с.114/. Неприемлива е и тезата на с.124 /т.3.2.1.3/ относно пострадалото лице, каквото считам, че липсва. В случая става дума за опит към негоден обект /в частност предмет/. По тази причина не мисля, че направените квалификации на с.125, абз.3 и на с. 128 /горе/, са точни.
- На с. 129, абз. посл. и 130 неоснователно се приема, че предложението на Ю.Матеева за допълнение на чл. 167, ал.2 НК е цел. Всъщност това е резултат и без особени затруднения той може да се докаже. Аргументите за обратното са недостатъчни и едностранчиви.
- На с.132-134 от вида на поощрителните норми предимно на формално основание се изключва чл.167, ал. 7 НК. Тук става дума за особена регулация, породена от нуждата от ефективно противодействие, при което разсъжденията на докторанта се оказват в полза на запазване на нормата.
- Считам за неубедителна тезата, че чл. 168, ал.1 НК визира не само активното, но и пасивното избирателно право /с. 148 и сл./, като аргументите на с. 149 /долу/ са в полза на обратната теза. Авторът сам се опровергава за това на с.163 /долу/ и с.164.
- Няма яснота и по въпроса за правната същност на изборната бюлетина. На с. 172 косвено се приема, че бюлетината е документ, а на с. 190 тя се определя като техническо средство с правно значение.

- На с. 217 /долу/ невярно се твърди, че целта по чл. 169г НК е допълнителен субективен признак. Всъщност посочената цел е обективен признак в смисъл на предназначение и в теорията има публикации по този въпрос. Във връзка с твърдението, че въпросната цел е субективен признак авторът си противоречи като на с.218 /горе/ казва, че е достатъчно тя /целта/ да е отразена в съзнанието на всеки участник. А известно е, че в съзнанието се отразява обективно обстоятелство, но не и субективно такова.
- Накрая бих искал да обърна вниманието върху редакционните и други подобни недостатъци на дисертационния труд. На първо място бих посочил допускана непрецизност при структуриране на изречението - членувания, местоимения и др., което не спомага изложението да се чете гладко /особено в началните двадесетина страници/. Второ, в труда има прекалено дълги и често неясни изречения, напр. на с. 14 – 10 реда; на с. 41/средата/ и с. 77, абз. 2 – 7 реда; на с.40 и 41 – 6 реда и др. Трето, нееднократната употреба на неприемливи за наказателноправно съчинение думи или съчетания, напр. аспект /и нейните производни/, каталог, дефицит, конституционен законодател /с. 37/, изменителен закон /с. 77-78/. Четвърто, допуснати са немалко повторения. Например на с.50 и 51, че правото на събрания, митинги и манифестации е политическо право от първо поколение; в глава втора – за обекта на конкретното престъпление; че при подписката за референдум многократното записване на едно лице не е престъпление; на с. 90 и 93 за т.нар. ценз за уседналост, включително с цит. под линия решение на КС; на с.150 и 163 за обекта на престъплението по чл. 168, ал. 1 НК; указанието относно т.нар. „забранителен списък“; за характеристиката на бюлетината; относно съдържанието на с. 172 и 190, където има еднакви изречения и повторно позоваване.

5. Заключение.

Изложените в настоящото становище критични бележки не са от такъв характер, че да надделяват над качествата на труда като цяло и над приносите на докторанта. Посочените и другите недостатъци са по начало отстраними в оперативен порядък и това не би създавало особени затруднения, предвид на научните качества и потенциала на

докторанта. Следва да отбележа и моите много добри впечатления от него в личностен и професионален план. Всичко това обуславя категоричния извод, че трябва да се даде положителна оценка на дисертационния труд на докторанта главен асистент Николета Кирилова Кузманова.

01.09.2014г.

Гр. София

С уважение :

/проф.д-р Румен Владимиров/